

๔๒

ภ พ ส ำ ม

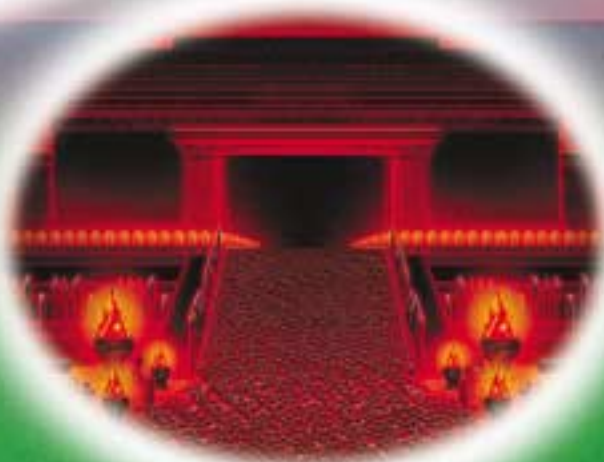
คุ ก ไ ห ญ่ ข อ ง ส ร ร พ ส ัต ว์

ชนทั้งหลายบางพวก ย่อมเข้าถึงครรภ์

ผู้ทำบาปอกุศล ย่อมเข้าถึงนรก

ผู้สั่งสมความดีเป็นเหตุสุคติ ย่อมไปสู่สวรรค์

ผู้ไม่มีกิเลสอาสวะ ย่อมปรินิพพาน

ภพสาม คุณใหญ่ของสรรพสัตว์

๓๘๖

เวลา คือชีวิต หมดชีวิต ก็คือหมดเวลา เวลาเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อการสร้างบารมี เมื่อผ่านไปแล้วก็ไม่สามารถจะเรียกกลับคืนมาได้ เหมือนดั่งสายน้ำที่ไหลผ่านไปแล้วไม่อาจหวนกลับ ชีวิตเราย่างก้าวไปพร้อมกับกาลเวลา ก้าวไปพร้อมกับการสร้างความดี เราจะต้องใช้เวลาที่มีอยู่อย่างจำกัดนี้ สร้างบารมีให้เต็มที่ เพื่อทำสิ่งที่มีคุณค่าที่สุด ให้เกิดขึ้นต่อตัวของเราเองและชาวโลก ด้วยการประพฤติธรรม ทำให้หยุดนิ่ง เพราะเวลาแห่งใจหยุดนิ่ง เป็นช่วงเวลาที่ดีที่สุดในชีวิตของเรา

*พระลัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ใน ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท ว่า

“คพฺพเมเก อุปปชฺชนฺติ นิรยํ ปาปกมฺมิโน
สคฺคํ สฺสคฺติโน ยนฺติ ปรีนิพฺพนฺติ อนาสวา

ชนทั้งหลายบางพวก ย่อมเข้าถึงครุฑ ผู้ทำบาปอกุศล ย่อมเข้าถึงนรก ผู้สั่งสมความดีเป็นเหตุสุคติ ย่อมไปสู่สวรรค์ ผู้ไม่มีกิเลสอาสวะ ย่อมปรีนิพพาน”

วิบากแห่งกรรมของสัตว์ทั้งหลาย เป็นเรื่องอจินไตย ยากที่จะกำหนดได้ว่า หลังจากละโลกนี้ไปแล้ว จะไปบังเกิดที่ไหน

ภาพสาม คู่กใหญ่ของสรรพสัตว์

๓๘๓

กันบ้าง トラบใดที่เรายังไม่พ้นจากกิเลสอาสวะ ก็ยังคงต้องเวียนว่ายตายเกิดในภพ ๓ ตั้งแต่กลับมาเกิดในครุภพมารดา มาเกิดเป็นมนุษย์เพื่อสร้างความดีกันต่อไป หากทำบาปอกุศล เอาไว้มาก ก็มีภพภูมิของคนบาปมารองรับ ท่านเรียกว่า อบายภูมิ คือ ดินแดนที่ปราศจากความเจริญ มีทั้งที่เป็นสัตว์นรก เป็นเปรต เป็นอสุรกาย พอเกิดปุ๊บก็โศกโศก ไม่มีการเลี้ยงดูกันเหมือน โลกมนุษย์ ท่านเรียกว่า เป็นสัตว์ประเภท โอปปาติกะ เกิดมาก็ถูกทรมานทันที

ถ้าทำบาปไม่มาก หรือหากพ้นจากนรก เศษกรรมยังเหลืออยู่ ก็ไปเกิดเป็นสัตว์เดียรัจฉาน มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่ก็ยังมีความลำบาก มีทั้งที่เป็นสัตว์สองเท้า สัตว์สี่เท้า มีเท้ามาก หรือเป็นสัตว์จำพวกเลื้อยคลาน สัตว์เดียรัจฉาน จะหาความสุขจากการกิน การนอนก็ยากมาก มีความสะดุ้งหวาดระแวงอยู่เป็นนิตย์ เพราะต้องคอยระวังภัยจากสัตว์อื่น หรือกระทั่งระวังภัยจากมนุษย์

ถ้าเป็น สคฺคํ สุกตโน ынติ คือ ประเภทสังสมบุญเอาไว้มาก ละโลกไปแล้ว จะไปเป็นสหายแห่งเทวดา นี่ก็เป็นโอปปาติกะเหมือนกัน พอเกิดมาก็มีสมบัติอันเป็นทิพย์รอคอยอยู่ เป็นกายทิพย์ที่เสวยสุขอย่างเดียวในสวรรค์ ซึ่งมีตั้งแต่จาตุมหา-

ภาพสาม คู่ใหญ่ของสรรพสัตว์

๓๘๘

ราชา กา ดาวดึงส์ ยามา ดุลิต นิมมานรติ ปรนิมมิตวสวัตติ เป็น
ดินแดนสุขาวดีที่นำความสุขมาให้อย่างเดียว ปรารณาลึงใด
ก็นึกเอา จะสมหวังดังใจทุกอย่าง

อบายภูมิทั้ง ๔ มนุษย์และสวรรค์ทั้งหกชั้น รวมทั้งหมด
เป็น ๑๑ ภูมิเหล่านี้ ท่านเรียกว่า เป็นกามภพ ที่ยังข้องเกี่ยวใน
เรื่องของเบญจกามคุณ ยังยินดีในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส
ธรรมารมณ์ต่างๆ ที่มากระทบ มีทั้งที่เสวยสุขและทุกข์คลุก
เคล้ากันไป แม้สุขของสวรรค์เองก็มีขีดจำกัด เมื่อถึงขีดถึง
คราวก็ต้องจุติมาเกิดใหม่ เหตุที่ต้องจุติมีตั้งแต่ เป็นเพราะ
หมดอายุขัยคือ อายุอันเป็นทิพย์บนสวรรค์แต่ละชั้น เมื่อครบ
แล้วก็ต้องจุติมาเกิดใหม่ หรือบางทีก็เป็นเพราะว่าหมดบุญ
เนื่องจากลั้งสมบุญเอาไว้ น้อย เสวยสุขในสวรรค์ได้ไม่นานเท่าไร
ก็ต้องจุติไปเกิดที่อื่นเสียแล้ว

เหตุอีกประการหนึ่งที่เทวดาต้องจุติมาเกิด ก็เพราะ
หมดอาหาร เนื่องจากเปลิดเพลินอยู่ในเบญจกามคุณอันเป็นทิพย์
จนลืมเสวยสุธาโภชนาหารอันเป็นทิพย์ นอกจากนี้ยังเป็น
เพราะเทวดาบางคนมีความโกรธ เช่น ทนเห็นสมบัติของเทวดา
คนอื่น มีมากกว่าตนเองไม่ได้ กำลังความโกรธหรืออิจฉาริษยา
นี่ก็เป็นเหตุให้ต้องจุติ

ภพสาม คุณใหญ่ของสรรพสัตว์

๓๘๕

เมื่อเทวดาจำเป็นต้องจุติ จะมีเหตุให้รู้ตัวเพื่อเตรียมใจ เหมือนกันว่า ได้เวลาแล้วที่จะต้องละจากทิพยสมบัติเหล่านี้ นั่นก็คือ ดอกไม้ทิพย์ซึ่งประดับอยู่ในวิมานของตัวเองจะเหี่ยวแห้งลง และไม่มีกลิ่นหอม เสื้อผ้าอาภรณ์อันเป็นทิพย์ก็จะเศร้าหมองลง ดูแล้วไม่สดใส รัศมีกายก็เริ่มลดลง ไม่สว่างไสว อย่างที่เคยเป็น เหงื่อจะไหลออกจากรักแร้ อาสนะที่นอนที่นั่ง ซึ่งเคยใช้สอยอย่างสำราญ กลับแข็งกระด้าง มีอาการร้อนเหมือนลูกเป็นไฟ ทำให้ใจห่อเหี่ยวเศร้าหมอง เทพบางคนก็สามารถทำได้ บางคนก็มีอาการหวั่นไหวอาลัย ไม่อยากจากไป แต่ก็ต้องจำใจ บนสวรรค์ก็มีสุขมีทุกข์คลุกเคล้ากันไปอย่างนี้

คำว่า ภพสาม นอกจากสุคติสวรรค์แล้ว ยังรวมไปถึง รูปภพและอรูปภพอีกด้วย รูปภพ คือภพภูมิซึ่งเป็นที่รองรับของกายรูปพรหม มีความละเอียดประณีตขึ้นไปอีก ส่วนมากผู้ที่มาอุบัติเป็นพรหม มักจะเป็นผู้บำเพ็ญภาวนาได้บรรลุรูปฌานสมาบัติ เจริญเมตตาธรรมเป็นประจำ จึงเข้าถึงพรหมโลก คำว่า พรหมโลก หมายถึงโลกที่มีแต่ความเจริญ ทั้งผิวพรรณวรรณะ เปล่งปลั่งผ่องใส มีวิมานอันเป็นทิพย์ มีอายุยืนยาวเป็นกัปทีเดียว รวมแล้วก็คือ มีความพิเศษกว่ากามาวจรภูมิในทุกเรื่อง แล้วสามารถบำเพ็ญศีล สมาธิ ปัญญา ให้ได้มรรคผลนิพพาน โดยไม่ต้องกลับมาเกิดเป็นมนุษย์อีกก็ได้

ภาพสาม คุกกใหญ่ของสรรพสัตว์

๓๕๐

พรหมโลกแบ่งออกเป็น ๑๖ ชั้น ตั้งแต่พรหมปรัลัชา ปุโรหิตา มหาพรหมา ๓ ชั้นนี้ อยู่ในปฐมฌานภูมิ ๓ ชั้นถัดมา คือ พรหมชั้นปริตตภา อัมปมาณาภา อาภัสสรา จัดอยู่ในชั้น ทุตติยฌานภูมิ ปริตตสุภา อัมปมาณสุภา และสุภากิณฑา ๓ ชั้นนี้ เป็นตติยฌานภูมิ ส่วนเวหัพปลา อลัญญิสัตตา และสุทธาวาส ๕ คือ อวิหา อตปปา สุทสสา สุทสสี และอกนิฏฐพรหม เป็นพรหมที่จัดอยู่ในชั้นจตุตถฌานภูมิ

สุทธาวาส หมายถึง สถานที่ของผู้มีความบริสุทธิ์ ใจทำนหมดจดจากสังโยชนเบื้องต่ำ ซึ่งก็คือ พระอริยบุคคลผู้ได้ บรรลุนาคามีผล เมื่อละโลกไปแล้วท่านจะไม่กลับมายังโลกนี้อีก แต่ก็ยังไม่หมดจากกิเลสที่เป็นเหตุให้เข้าสู่อายตณนิพพานได้ ก็จะไปบังเกิดในที่นี้แหละ พระอนาคามีท่านจะละสังโยชนเบื้องต่ำ ๕ ประการได้หมด ตั้งแต่ละสักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส กามราคะ ปฏิฆะ ท่านเสวยสุขอยู่เป็นเวลายาวนานทีเดียว เมื่อ ถึงเวลาอันสมควรก็จะบำเพ็ญภาวนาต่อ และจะได้บรรลุธรรม เป็นพระอรหันต์ในที่สุด

นอกจากนี้ ยังมีภพภูมิที่สูงขึ้นไปอีกคือ อรูปภพ เป็นภพ ภูมิที่มารองรับผู้ได้บรรลुरुูปฌานสมาบัติ มีกายอรูปพรหมที่ สวยงาม มีความละเอียดประณีต และก็สวยงามใกล้เคียง ลักษณะมหาบุรุษหรือกายธรรมมากขึ้น เพียงแต่ยังไม่มี

ภพสาม ลูกใหญ่ของสรรพสัตว์

๓๕๑

เกตุดอกบัวตูม มีอยู่ ๔ ชั้นด้วยกัน คืออาภาสอันญายตนะ วิญญานันญายตนะ อากิญจัญญายตนะ และเนวลัญญาณาสัญญายตนะ อายุของพวกเขาที่ยืนนานมากที่สุดทีเดียว เขาไม่นับกันเป็นปี เป็นหมื่นๆ หรือล้านๆ ปี แต่อายุของชาวอรูปพรหมเขานับกันเป็นมหากัป

อาจารย์ของเจ้าชายสิทธัตถะ คือ อาฬารดาบสและอุทกดาบส ท่านมาบังเกิดในอรูปพรหม ชั้นอากิญจัญญายตนาภุมิสสมัยแรก เมื่อพระบรมศาสดาตรัสรู้ธรรมแล้ว ทรงตรวจดูเหล่าเวไนยสัตว์ว่าจะโปรดใครก่อน ทรงเห็นว่าอาจารย์ทั้งสอง เป็นนักปราชญ์บัณฑิต มีสติปัญญาเป็นเลิศ มีรูปคือกิเลสเบาบาง สามารถจะตรัสรู้ธรรมตามพระองค์ได้

เมื่อพระองค์สอดส่องดูด้วยพุทธญาณ ทรงทราบว่าอาจารย์ทั้งสองเพ็งมรณภาพไปได้เพียง ๗ วัน แล้วไปบังเกิดในอรูปภพ ซึ่งเป็นภพภูมิที่มีอายุยืนนานเหลือเกิน ถึงจะเสด็จไปโปรดเพื่อให้ท่านทั้งสองได้พิจารณาถึงความไม่เที่ยงของไตรลักษณ์ว่าสังขารร่างกายนี้ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ก็คงจะพิจารณาตามได้ยาก เพราะอายุของพรหมนั้นยาวนานเป็นมหากัป ทำให้อาจารย์ทั้งสองพลาดโอกาสที่จะได้รับรสพระธรรมจากพระพุทธองค์

ภพสาม คุณใหญ่ของสรรพสัตว์

๓๕๒

ตราบิตที่ไม่หมดกิเลส เรายังต้องเวียนวนอยู่ในภพสาม ซึ่งเป็นกรงขัง ดักสัตว์เอาไว้ ดักเอาไว้ด้วยอำนาจที่หยาบ ละเอียดแตกต่างกันไป แม้จะมีภพภูมิที่แตกต่างกัน หรือมีอายุ ยืนนานมากแค่ไหน สุดท้ายก็ต้องกลับมาเกิดใหม่อีก ภพสาม จึงเปรียบเสมือนคุกขนาดใหญ่ ที่คุมขังสรรพสัตว์ทั้งหลายเอาไว้ ขังไว้ด้วยเครื่องผูกคือกิเลสตัณหา มีความโลภ ความโกรธ และความหลง ท่านเรียกว่า กามตัณหา ภวตัณหา และวิภวตัณหา ตัณหาเป็นตัวต้นเหตุที่ทำให้สรรพสัตว์เป็นทุกข์เวียนว่ายตาย เกิดกันรำไป

นอกจากนี้ ยังมีภพภูมิที่ละเอียดและประณีตที่สุด ซึ่งท่านเรียกว่า อายตนิพพาน ไม่เรียกว่าภพหรือภูมิอีกต่อไป แต่เปลี่ยนมาใช้คำว่า อายตนะ เป็นดินแดนที่มีความดับสนิท จากอาสวกิเลสทั้งหลาย เมื่อไม่มีกิเลสจึงมีแต่สุขล้วนๆ ไม่มีทุกข์เจือปนเลย เป็นเอกนัตบรมสุข อายตนิพพานนี้ เป็น เป้าหมายปลายทางของมวลมนุษยชาติ ที่เราจะต้องหมั่นชำระ กาย วาจา ใจ ให้สะอาดบริสุทธิ์ที่สุด เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายสูงสุดนี้ เพราะฉะนั้น ให้ทุกๆ คนหมั่นฝึกฝนใจให้หยุดนิ่งกันให้ได้ ปฏิบัติให้เข้าถึงธรรมกายให้ได้ แล้วเราจะได้เข้าไปรู้แจ้งเห็นจริง ด้วยตัวของเราเอง